

SOLUNARNA TEORIJA

Ribari i lovci davno su primetili da u držanju riba i divljači ima izvesnih neobjašnjivih elemenata koje nikako nisu mogli da reše. Primetili su da se ribe i divljač živilje hrane i lakše love u izvesno vreme dana, dok drugih dana, u sličnim prilikama, postaju potpuno neosetne za mamce koje im se nude i ne pojavljuju se iz svojih skloništa.

Amerikanac Džon Elden Najt (John Alden Knight) došao je, kako on sam kaže slučajno do objašnjenja te zagonetke i postavio novu, takozvanu solunarnu teoriju. Evo uglavnom Najtovog prikaza o tome kako je došao do svog otkrića i kako je postavio solunarnu teoriju.

Naučenjaci, nekadašnji profesionalni lovci i neka indijanska plemena u Severnoj Americi odavno su uočili manifestacije solunarne teorije, ali nisu znali da utvrde formulu njenog delovanja. Profesionalni lovci i ribari iz Džordžije i Floride pripremali su se za lov prema mesečevom položaju. Zapazili su da se ribe i divljač veoma živahno hrane kad je mesec »iznad glave« ili »upravo ispod nogu«. U takvim trenucima divljač se pojavljivala iz svojih skrovišta i živo se hranila kao što je činila i riba.

To narodno verovanje hteo je da proveriti Najt i s unukom nekog lovca iz Džordžije pošao u ribolov u Floridi. Nije mu trebalo mnogo vremena da se uveri da mišljenje o mesecu »iznad glave i ispod nogu«, kao podesnom za lov, nije ni tačno ni prihvatljivo za utvrđivanje neke zakonitosti. Neki put u toku meseca taj metod se stvarno podudarao sa stavom riba i divljači u uzimanju hrane, ali drugog meseca razlika je bila od jednog do dva časa. Jasno je bilo da stari lovački metod ne može da posluži kao osnov za formulu koja bi utvrdila neko pouzdano pravilo. Najt je tada sastavio spisak svih mogućih uticaja na stav riba, njih trideset i tri na broju, i postepeno ih uzimao u razmatranje i — odbacivao. Ostala su tri kod kojih je stavio znak pitanja i koje je trebalo ispitati podrobnije. Ta tri uticaja bila su: sunce, mesec i plima.

Izgledalo je pouzdano da samo sunce ne bi bilo od značaja. Ono prelazi svoj svakodnevni put, dok se aktivnost riba može jasno pratiti u ma koje doba dana i noći kako se odvija bez ikakvog reda. Mesec također nije pružao siguran oslonac, a kako bi se tek moglo govoriti o uticaju plime na pastrmske potoke daleko od mora, na primer? Tada je Najt sebi postavio pitanje: da nije posredi kombinovan uticaj sunca i meseca koji dovodi također i do plime? U tom pravcu počeo je svoja ispitivanja i preko pomorskih ustanova napravio tablicu »suvozemne plime«, to jest, plimu uzeo za bazu osmatranja na kopnu. Ali ni to nije dalo dobre rezultate. Tek kad je pažnju usmerio na dnevni položaj sunca i meseca, došao je do rezultata. U to vreme dao je i ime svojoj teoriji. Iz latinskih reči: sol (sunce) i luna (mesec) napravio je novu kovanicu: solunar.

Prvi napisi o solunarnoj teoriji pojavili su se 1935 u časopisu »Sportsman«. Ti napisi nosili su naslov: Morska plima i slatkovođna riba. Odziv čitalaca bio je ogroman tako da su se te godine pojavile prve solunarne tablice. Već iduće godine uneseni su ne samo »glavni solunarni periodi«, to jest, približan položaj sunca i meseca u pravoj liniji, nego i »manji solunarni periodi« koji se nalaze između dva glavna solunarna perioda. Najt kaže da je bilo mnogo smeha i poruge na račun njegovih tablica, koje su neki nazivali suludim tablicama, a njega varalicom, zato, kako on kaže, »što je oduvek bila jedna od ljudskih slabosti da osudi ono što odmah i lako ne može da razume«. Ali vremenom lovci su proveravali tačnost Najtovih tablica i prihvatili ih. Tako se u oko dve stotine slučajeva utvrdilo da su u 90% slučajeva najbolji i najobilniji ulovi bili za vreme mladog meseca (kada izgleda da je od svih perioda solunarni uticaj najjači) i što je još važnije, za vreme manjih solunarnih perioda.

U prvo vreme razvitka solunarne teorije uzimane su u obzir samo ribe, ali kako se znalo da su se profesionalni lovci nekad ravnali po metodu »mesec iznad glave i ispod nogu«, tablice su primenjivane i na divljač. Našlo se da fazani, prepelice, naprimer, izlaze na hranu početkom solunarnog perioda i tamo ostaju dva časa. Kad se period završi, vraćaju se u svoja skrovišta. Za to vreme te ptice pokazivale su dve odlučne osobine: nisu se plašile i ako ih je neko uznemirio, posle kratkog skrivanja vratile su se ponovo da se hrane. Pitomi zečevi i veverice imale su sličan stav. Kad se to utvrdilo, tablice su dobile podnaslov: Predviđanja za dnevno hranjenje riba i ptica. Posmatranjem utvrđeno je također da u solunarnim periodima na sličan način reaguju i ptice pevačice, domaće životinje, pa čak i insekti i rastinje. Posle ovih iskustava tablice su počele da se pojavljuju od 1950 u redovnim godišnjim izdanjima i u Francuskoj, Zapadnoj Njemačkoj, Kanadi i Holandiji.

Svaki ribar dobro zna da se ribe ne hrane preko celog dana podjednako živo. Zna ribar i to da ima časova kad riba lakomo uzima sve što joj se ponudi u vidu mamka. I to se dešava u neodređeno vreme, jednog dana u jedno vreme, a drugog u drugo. Doduše, svako jutro i veče riba je uvek na hrani, ali pravi lov se obično odigrava u neodređene časove u toku dana. I upravo ti neodređeni časovi su solunarni periodi. Kao što smo rekli za divljač da postaje neustrašiva, tako i riba izgleda da prestaje da bude obazriva u solunarnim periodima.

Opširnija ispitivanja vršena su prvenstveno na slatkim vodama, ali se pokazalo da solunarne tablice važe i za morski lov. Danas se one upotrebljavaju na veliko u morskom ribolovu.

Ali Najt upozorava da tablice treba koristiti »inteligentno«, a to će reći, voditi računa i o drugim prilikama, naročito vremenskim i uslovima

stanja vode. Važno je motriti na barometar. Ako je barometar nestalan i pada, onda ništa ne vredi što tablice predviđaju, jer, kaže Najt, »solunarne tablice ukazuju samo na najbolje što bi moglo da bude za lov jednog određenog dana, ali nikako nisu garancija da ćemo se na osnovu njihovog preiskazivanja vratiti iz lova s punim torbama.«

Druga stvar koju ne treba zaboraviti, jeste, da se solunarno dejstvo menja u snazi prema stanju meseca. Kad je »mrak« meseca, to jest, kad nema meseca na nebu, dejstvo je najjače i nisu profesionalni lovci nekad uzalud tvrdili da je mesec »ispod nogu« najbolje vreme za uspešan lov. Po dosadašnjim iskustvima najbolji ulov bio je za vreme »mraka« meseca, to jest, onda kad su sunce i mesec približno u istoj liniji. Morska plima takođe doprinosi mnogo snazi solunarnog dejstva koja traje oko tri dana i u to vreme i lov na divljač kao i na ribe podjednako su bolji nego za ostalo vreme dotičnog meseca. Posle toga kao da se snaga smanjuje da pri trećoj četvrti dostigne svoj najniž stepen. Dabome, usto uvek treba imati u vidu vremenske prilike i stanje vode. Ako su ovi uslovi dobri, može lov da ispadne vrlo uspešan upravo u vremenu kad je solunarno dejstvo najslabije. Najt podvlači da mnogi faktori igraju isuviše važne uloge da bi se moglo postaviti tvrdo i nepobitno pravilo.

U dva slučaja pratili su takođe držanje riba za vreme pomračenja sunca, to jest u vreme kad su sunce, mesec i zemlja približno u istoj liniji. U oba slučaja riba se neverovatno hranila i odlično lovila. Inače se živahnost menja iz dana u dan prema opštim prilikama. Ako je barometar stalan i u skoku, a odnos toplote vazduha i vode dobar, odnosno vazduh topliji od vode za 8—9 stepena, onda

možemo očekivati da će solunarno dejstvo biti potpuno. Ako je međutim, vreme maglovito, barometar nestalan ili u padu, a odnos vazduha i vode rđav, onda ni odziv solunarnog dejstva neće biti bogzna kakav.

Po dosadašnjem iskustvu i utiscima reklo bi se da je solunarna pojava električna po svojoj prirodi i da sunce i mesec predstavljaju samo katalizatore, neku vrstu sprovodnika, a ne glavni uzročnik solunarnog dejstva. Sve što dosada znamo, to je, da se period aktivnosti dnevno smanjuje s periodom mirovanja i da sva živa bića, bilo da su toga svesna ili nesvesna, u izvesnoj meri saobražavaju svoje držanje prema toj smeni. A ta smena je u približnom ritmu sa suncem i mesecom. Ona se manifestuje na mnoge i razne načine i to ne tu i tamo, nego — uvek, kao svi prirodni zakoni, kao što je i solunarna teorija jedan nov prirodni zakon.

Ta smena — solunarni periodi — izražena je u tablicama koje se na čudan način podudaraju s držanjem divljači. Mnogi faktori koje nismo u stanju da kontrolišemo, kao što su vreme i voda, utiču na trenutno slabljenje ili odlaganje solunarnog dejstva, ali u suštini, smena je isto tako stalna i utvrđena kao što su sunce, mesec i zemlja.

Pronalazač solunarne teorije Najt ostao nam je ipak dužnik. Nije nam raščlanio kako je pri sastavljanju svojih tablica došao do glavnih i naročito manjih solunarnih perioda i to verovatno nije učinio zbog toga što je sebi hteo da obezbedi koristi autorskog prava. Ali da njegove tablice daju izvesan putokaz ribarima i lovcima dokazuje vrlo velika rasprostranjenost njegovih solunarnih tablica ne samo u Americi nego naročito u Francuskoj.

(Iz »The Fisherman's Encyclopedia«).

Vijesti iz narodnih republika

SAVEZ ŠPORTSKIH RIBARSKIH DRUŠTAVA NRH ORGANIZIRAO KURS ZA RUKOVOĐE NA MRIJESTILIŠTIMA RIBARSKIH DRUŠTAVA

U NRH imade više salmonidskih voda, podesnih za razvoj ribarskog športa i ribarskog turizma, ali je brojčano stanje riba, naročito pastrva, u većini tih voda loše.

Savez športskih ribarskih društava NRH nastoji da se podigne populacija riba u tim vodama, jer o tome ovisi mogućnost razvoja ribarskog športa i turizma. Da bi to postigao, savez nabavlja svake godine preko milijon komada embrionirane pastrvske ikre koju daje svojim članovima (ribarskim društvima) u svrhu poribljavanja pojedinih pastrvskih voda.

Kod provođanja te akcije poribljavanja pokazale su se mnoge poteškoće, koje je trebalo svladati da bi se postigao potpun uspjeh. Nabava ikre kojoj cijena od godine do godine raste, iziskuje mnogo troškova, a katkada nije moguće ni nabaviti potrebnu količinu ikre, jer je još sada količina proizvedene ikre kod nas manja od potražnje. Samo mali broj društava imao je uređaje ja smještaj i dr-

žanje ikre dok se iz nje izvale mladunci, a izvježbanih lica, koja bi znala rukovati sa inkubatorima sa ikrom i uzgojem mladunaca bilo je još manje. U nekim vodama Jadranskog sliva živu specijalne vrsti pastrva, kakovih nema u drugim vodama, kao na pr. u Krki zlousta (*Salmothymus obtusirostris krkensis*), u Jadru solinska mekousna (*Salmothymus obtusirostris salonitana*) i dr. Da bi se ove rijetke vrsti očuvalo nesmiije se u ove vode nasadivati ni jednu drugu vrst pastrve iz drugih voda, već samo te domaće vrsti mrijestiti i sa dobivenim mladem poribljavati te vode.

Ovo je sve dalo poticaj upravi saveza da poradi na tome, da bi se pojedina društva osposobila da mogu proizvoditi svoj vlastiti nasadni materijal. U tu svrhu potrebna mrijestilišta ili manja ribogojilišta sa potrebnim uređajem, a i stručnim kadrovima.

Materijalnom i stručnom pomoću saveza popravljeni su i osposobljeni nekoji već postojeći objekti, kao mrijestilište Zagrebačkog ribarskog društva u Samoboru i Ličkog ribarskog društva u Brušanima, a sada su u toku radovi na osposobljavanju